

Ronikamut

Eläinavusteisen pienryhmätoiminnan kehittäminen syrjäytymisuhan alla oleville alakoululaisille

Mari Anttila

Opinnäytetyö
Kesäkuu 2020
Sosiaali- ja terveysala
Toimintaterapeutti (AMK)

Tekijä(t) Anttila, Mari	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Kesäkuu 2020
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Ronikamut Eläinavusteisen pienryhmätoiminnan kehittäminen syrjäytymisuhan alla oleville alakoululaisille		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapeutti (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Mari Kantanen, Heidi Kihlström-Lehtonen		
Toimeksiantaja(t) Ruska-Laukka Ky		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Positiivisten käyttökokemusten ja kasvavan tutkimusnäytön myötä eläin- ja luontoavusteisten menetelmien käyttö erilaisten asiakasryhmien parissa on monipuolistunut. Tutkimuksessa kuvataan kuitenkin useimmiten interventioiden mitattuja tai koettuja vaikutuksia, ei niinkään itse interventioiden sisältöä.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää tutkivan työelämän kehittämistoiminnan keinoin toimeksiantajan tarpeisiin soveltuva, näyttöön perustuva eläinavusteisen pienryhmätyöskentelyn malli konkreettisine interventioineen. Tutkimuskysymyksenä oli, millaisin hevos- ja koira-avusteisin interventioin voidaan tukea syrjäytymisuhan alla olevan alakouluikäisen lapsen itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja? Kehittämisprosessi noudatti spiraalista kehittämistyön mallia ja siinä oli kolme vaihetta; tiedonhaku, taustateorian kirjoittaminen sekä interventiosuunnitelman toteuttaminen ja muokkaaminen saadun palautteen perusteella. Interventiosuunnitelmasta toteutettiin kaikkiaan kolme versiota. Tehtyä interventiosuunnitelmaa tullaan hyödyntämään ja testaamaan käytännössä toimeksiantajan kehittämishankkeen puitteissa.</p> <p>Johtopäätöksenä todettiin, että laadukkaita, konkreettisia eläinavusteisen työskentelyn interventio-oppaita eritoten ryhmätyöskentelyyn on vaikea löytää. Lisäksi todettiin, että eläinavusteisen työskentelyn näyttöön perustuvuutta vaikuttaisi olevan haastavaa todentaa perinteisillä laajaotantaisilla RCT-tutkimuksilla, vaikka näyttöä jo löytyykin eläinavusteisen työskentelyn puolesta erityisesti sosiaalisen osallistumisen ja kuntoutusmotivaation kohenemisen osalta.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		
Eläinavusteinen toimintaterapia, koira-avusteinen, hevosavusteinen, syrjäytyminen, lapset		
<p>Muut tiedot <i>Liite 1 on salassa pidettäviä, ja se on poistettu julkisesta työstä. Salassapidon peruste Julkisuuslain 621/1999 24§, kohta 17, yrityksen liike- tai ammattisalaisuus. Salassapitoaika kymmeneni (10) vuotta, salassapito päättyy 20.5.2030.</i></p>		

Description

Author(s) Anttila, Mari	Type of publication Bachelor's thesis	Date June 2020
	Number of pages 42	Language of publication: Finnish
Title of publication Ronikamut Developing an animal-assisted group intervention for at-risk children		
Degree programme Occupational Therapy		
Supervisor(s) Kantanen Mari, Kihlström-Lehtonen Heidi		
Assigned by Ruska-Laukka Ky		
Abstract <p>There is a growing field of interest in and academic research on animal-assisted and Green Care interventions. Both are more and more commonly used with a variety of client groups and have often been found effective in everyday practice. However, in research articles the focus is mostly on the measured or experienced effectiveness, not so much on what exactly is included in the interventions.</p> <p>The thesis was a developmental research work with the purpose of developing an evidence-based animal-assisted group intervention model with concrete interventions for the assignor. The research question was: "What kinds of equine- and canine-assisted interventions could support the social skills, social participation and self-confidence of 7-12-year-old children who are at risk of exclusion?" The process followed the cyclic model of a development process and included three stages: information retrieval, writing the theoretical basis and implementing the intervention plan as well as receiving feedback from the assignor, modifying the plan and sending it back for evaluation again. The process was finished with the third version of the intervention plan. The assignor is planning to continue the development project with a pilot group.</p> <p>The conclusion was that there are relatively few high-quality and concrete group intervention plans publicly available. Moreover, it seemed to be challenging to find evidence for animal-assisted interventions by means of the traditional large RCT-research projects even if there is evidence that animal-assisted interventions are effective for enhancing children's social participation and motivation for their rehabilitation process.</p>		
Keywords/tags (subjects) Animal-Assisted Interventions, At-Risk Children, Occupational Therapy		
Miscellaneous (Confidential information) <i>Appendix 1 is confidential and it has been removed from the public thesis. Grounds for secrecy: Act on the Openness of Government Activities 621/1999, Section 24, 17: business or professional secret. Period of secrecy is ten years and it ends 20.5.2030.</i>		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Eläinavusteinen työskentely sosiaalisen osallistumisen tukena	4
2.1	Sosiaalipedagogiikka ja Green Care.....	5
2.2	Toimintaterapia eläinavusteisessa työskentelyssä	7
2.3	Ryhmään kuulumisen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä.....	13
2.4	Koira-avusteinen työskentely lasten ja nuorten kanssa	15
2.5	Hevosavusteinen työskentely lasten ja nuorten kanssa	17
3	Tarkoitus, tavoitteet ja tuotos	19
4	Kehittämistyön toteuttaminen	20
4.1	Kehittämismenetelmät.....	20
4.2	Kehittämisympäristö: Ruska-Laukka KY	21
4.3	Kehittämisprosessi	22
5	Pohdinta.....	31
	Lähteet	35
	Liitteet.....	39

Kuviot

Kuvio 1: Päätöksentekoprosessi harkittaessa eläinavusteista toimintaterapiaa 11

Kuvio 2: Kehittämistyön eteneminen..... 31

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki tiedonhausta 23

Taulukko 2: Interventioiden tavoitteet, keinot ja taidot OTIP-mallin mukaan..... 27

1 Johdanto

Eläinavusteinen työskentelymuoto on voimakkaasti kasvava ala (Ikäheimo 2019, 106), jonka katsotaan olevan osa Green Care toimintaa Suomessa (Kahilaniemi, 2016, 17; Green Care Finland, 2019). Positiivisten käyttökokemusten ja kasvavan tutkimusnäytön myötä eläin- ja luontoavusteisten menetelmien käyttö erilaisten asiakasryhmien parissa on monipuolistunut (Yli-Viikari & Ylilauri, 2019, 2). Viime aikoina on huomattu terveyttä edistävän toiminnan merkitys myös kustannustehokkuuden näkökulmasta, ja erilaiset ennaltaehkäisevät tukimuodot ovat jälleen saaneet jalansijaa (Yli-viikari & Smeds, 2019, 8).

Lasten ja nuorten syrjäytyminen on globaali ongelma. Yleisesti syrjäytymisellä tarkoitetaan yhteiskunnan palveluiden, kuten koulutuksen, työelämän ja erilaisten tukijärjestelmien ulkopuolelle jäämistä, joka rajoittaa normaaleihin rooleihin ja toimintoihin osallistumista. Tämä johtaa usein osattomuuden kokemukseen, sekä erilaisiin terveys- ja mielenterveysongelmiin. (Van der Veken ym., 2020) Pahimmillaan syrjäytyminen voi olla myös ylisukupolvista, sillä useissa tutkimuksissa on todettu vanhempien syrjäytymisen siirtyvän helposti myös lapsille (THL & Me-säätiö, 2020). Tällaisten haavoittuvissa olosuhteissa kasvavien lasten ja perheiden tueksi kaivataan vaikuttavia palveluita, jotta syrjäytymisen kierre saataisiin pysäytettyä (THL & Me-säätiö, 2020).

Yksi syrjäytymisen ehkäisyn haasteista on kuitenkin ollut saada luotua riittävän matalan kynnyksen motivoivia palveluita, joihin perheet ja nuoret lähtisivät mukaan (Van der Veken ym, 2020). Eläinavusteisten interventioiden on todettu erityisesti lasten ja nuorten kohdalla olevan motivoivia ja voivan tuoda monenlaisia psykososiaalisia sekä fyysisiä hyötyjä asiakkaalle (Vehmasto, 2019, 28). Yleisesti ottaen terapeuttiin, jonka työparina on eläin, suhtaudutaan positiivisemmin, ja mielenkiintoista kyllä, myös kuntoutujan läheisille on matalampi kynnyks tulla paikkaan, jossa työskennellään eläinavusteisesti (Vehmasto, 2019, 25).

Tässä opinnäytetyönä tehtävässä tutkivassa työelämän kehittämistyössä tuotettiin Ruska-Laukka KY:n käyttöön eläinavusteisten pienryhmätoiminnan ryhmäsuunnitelma, joka sisältää 6 tapaamiskertaa. Kullekin tapaamiskerralle määriteltiin tavoite ja esitellään tavoitteeseen ja lapsiasiakkaiden ikätasoon sopiva hevos- ja koira-avusteinen harjoitus. Kehitystyö noudatti spiraalista kehittämistyön mallia, jossa ensimmäisessä vaiheessa tuotettiin yritykselle raakaversio, kerättiin siitä suullinen palaute, muokattiin suunnitelmaa, kerättiin toinen palaute sekä toimeksiantajalta että opinnäytetyön ohjaajilta, ja tämän jälkeen tuotettiin suunnitelman lopullinen, kolmas versio. Mallia ovat kuvanneet esimerkiksi Toikko & Rantanen (2009, 64, 66).

Koska toimeksiantaja ei harjoita varsinaista terapiaa, on työn teoreettiseksi viitekehikseksi valikoitunut sosiaalipedagoginen lähestymistapa, jota yhdistetään toimintaterapian taustateoriaan. Sosiaalipedagogisen toiminnan lähtökohtia ovat osallisuus, yhteisöllisyys ja toiminnallisuus (Hämäläinen & Koistinen, 2019, 11), jotka ovat tärkeitä arvoja myös toimintaterapiassa.

2 Eläinavusteinen työskentely sosiaalisen osallistumisen tukena

Meillä on jo lapsesta saakka monia sosiaalisia ja toiminnallisia rooleja, riippuen siitä missä ympäristössä toimimme. Olemme lapsia, lastenlapsia, serkkuja, sisaruksia, ystäviä, oppilaita, vertaisia, leikkitovereita ja niin edelleen. Terveet aktiiviset lapset sitoutuvat näihin rooleihin liittyviin toimintoihin ja tekemisiin jatkuvasti; he leikkivät, pukeutuvat, syövät, huolehtivat itsestään ikätasoonsa sopivasti, osallistuvat kotitöihin, kouluun ja opiskeluun, sekä vapaa-ajan aktiviteetteihin. Yleensä toimintaterapeutit astuvat kuvaan, kun on huolta lapsen toiminnallisesta suoriutumisesta ja/tai sopeutumisesta häneltä odotettuihin rooleihin. (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 2-3)

Nykyisin puhutaan enenevässä määrin myös osallisuudesta, jonka Tolvanen & Jääskeläinen (2016, 22) määrittelevät ” yhdenvertaisina mahdollisuuksina elää ja toimia yh-

teiskunnassa, kokemuksellisena tunteena sekä yksilön toimintakykynä ja voimavaroina osallistua elämän eri areenoilla”. Osallisuuteen kuuluu tämän määritelmän mukaan myös itselleen merkityksellisten asioiden tekeminen (Tolvanen & Jääskeläinen, 2016, 22). Lasten osallisuuden ja osallistumisen mahdollistaminen on nostettu myös tärkeäksi osaksi terveydenhuollon ja kuntoutuksen – ja siten toimintaterapiain- ta-voitteita (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 6). Lasten kohdalla erityisesti sosiaalisen osallistumisen merkitys on koettu lapsen kehityksen kannalta tärkeäksi (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 11).

Silloin kun lapsen osallistuminen on syystä tai toisesta heikentynyt tai vaarassa heikentyä, voivat eläimet toimia merkittävänä toimintaan motivoitumisen lisääjänä sekä osallistumisen mahdollistajana (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 331). Useat lapset reagoivat luonnostaan positiivisesti eläimiin ja kiinnostuvat niistä, olivatpa ne sitten perheen lemmikkejä, villieläimiä luonnossa tai eläintarhan asukkeja (Melson & Fine, 2015, 179). Koulutettu, työhön soveltuva terapiaeläin voi tuoda interventiotilanteeseen ja terapiasuhteeseen monenlaisia hyötyjä turvallisuuden tunteen lisäämisestä tunteiden mallintamiseen ja fyysisten taitojen harjoitteluun saakka (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 331). Varsinkin lapset, joilla on haasteita sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, saattavat olla vastahakoisia muodostamaan positiivista terapiasuhdetta terapeuttiin. Eläin voi tällöin toimia eräänlaisena sosiaalisena liukasteena lapsen ja terapeutin välillä ja täten mahdollistaa positiivisen vuorovaikutussuhteen kehittymisen. (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 331).

2.1 Sosiaalipedagogiikka ja Green Care

Aiempina vuosikymmeninä luonto on ollut kiinteä osa suomalaisten elämää. Luonto on antanut elannon, mutta myös ottanut, ja vuorovaikutus eläinten ja ympäristön kanssa on ollut välitöntä. Yhteiskunta on kuitenkin muuttunut nopeasti ja sen myötä monen suomalaisen luontoyhteys on heikentynyt tai jopa hävinnyt kokonaan, joillain sitä ei ehkä ole juuri päässyt syntymäänkään. (Yliviikari & Ylilauri, 2019, 1) Yleinen tehokkuusajattelu on siirtynyt myös sosiaali- ja terveystalouteen toimintojen keskittämisen ja medikalisaation myötä, jolloin aiemmat toiminnallisuutta ja osallisuutta kasvattavat tukimuodot ovat saattaneet karsiutua jopa kokonaan pois (Yliviikari &

Smeds, 2019, 8). Viime aikoina on kuitenkin huomattu terveyttä edistävän toiminnan merkitys myös kustannustehokkuuden näkökulmasta, ja erilaiset ennaltaehkäisevät tukimuodot ovat jälleen saaneet jalansijaa (Yliviikari & Smeds, 2019, 8).

Green Care-toiminnalla tarkoitetaan erilaisia luonto-, eläin- ja maatala-avusteisia palveluita, jotka tähtäävät asiakkaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin (Kahilaniemi, 2016, 17). Yli-Viikari ja Ylilauri (2019, 2) toteavat Green Caren olevan ”laaja, voimavara-lähtöisyydestä nouseva ajattelutapa, jonka myötä on ollut mahdollista luoda kuntouttavia ja osallistavia toimintaympäristöjä monen erilaisen asiakasryhmän tarpeisiin”. Eläinavusteinen työskentely katsotaan osaksi Green Care – toimintaa (Kahilaniemi, 2016, 17; Green Care Finland, 2019). Eläinavusteisuuden kattokäsitteen alle kuuluvat niin varsinaiset kuntoutuspalvelut kuten esimerkiksi ratsastusterapia, kuntoutuskoiratoiminta, ja eläinavusteinen psykoterapia kuin vaikka vapaaehtoistoimintana tapahtuvat kaverikoiravierailutkin (Kahilaniemi, 2016, 17; Green Care Finland, 2019). Sosiaalipedagoginen hevos- ja koiratoiminta ovat ennaltaehkäisevinä ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluina myös ammattimainen osa eläinavusteista työskentelyä (Green Care Finland, 2019).

Sosiaalipedagogisen toiminnan pohjimmainen tarkoitus on sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy ja lievittäminen, ja se kohdistuu erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin asiakasryhmiin. Tällaisia ovat esimerkiksi syrjäytymisuhan alla olevat lapset ja nuoret, mielenterveys- tai päihdeongelmaiset asiakkaat tai pitkäaikaissairaat. Sosiaalipedagogisen hevos- ja koiratoiminnan lähtökohtia ovat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. (Peltomäki 2019, 135) Hevostoiminnassa erityisesti talliyhteisön katsotaan olevan merkityksellinen yhteisökasvatuksen elementti (Hämäläinen & Koistinen 2019, 8).

Koulutetut, toimintaan soveltuvat eläimet voivat tarjota merkittäviä hyötyjä kuntoutusprosessissa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakasryhmien kanssa (Hart & Yamamoto, 2015, 55; Kahilaniemi, 2016, 20). Tällaiset asiakasryhmät kokevat usein leimaantumista valtaväestön taholta, jolloin osallistuminen sosiaalisiin toimintoihin vaikeutuu tai voi estyä kokonaan. Eläin voi toimia eräänlaisena sosiaalisena liu-

kasteena eri väestöryhmien välillä ja siten mahdollistaa tärkeän sosiaalisen osallistumisen kokemuksen myös heikommassa asemassa oleville. (Hart & Yamamoto, 2015, 55).

Yleisesti sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita erityisesti inhimillisen kasvun prosesseista, joihin kuuluu sosiaalisen osallisuuden, toimintakyvyn ja kansalaisuuden rakentuminen, sekä pedagogiikan mahdollisuuksiin edistää näitä prosesseja. Yhteisöt -esimerkiksi juuri talliyhteisö- sekä yhteiskunta mielletään tärkeiksi kasvatuksen osatekijöiksi. (Hämäläinen & Koistinen 2019, 11) Lipponen & Fagerström (2019, 12) puolestaan kuvaavat sosiaalipedagogisen talliyhteisön toimintaa aikuisjohtoiseksi, osallistavaksi sekä asiakaslähtöiseksi, jossa tavoitteena on yhteisön itseohjautuvuus sekä yksilö aktiivisena toimijana. Sosiaalinen osallisuus määritellään myös yleisesti yhdeksi kuntoutuksen keskeisistä tavoitteista (Tolvanen & Jääskeläinen, 2016, 8). Tolvanen ja Jääskeläinen (2016, 19-21) esittelevät hankejulkaisussaan osallisuutta vahvistavan ja luontoon tukeutuvan kuntoutuksen mallin, jossa mainitaan pystyvyyden, myönteisen identiteetin, itsetunnon sekä arvostetuksi tulemisen ja osallisuuden kokemusten olevan yhteiskunnallisen osallistumisen sekä arjen aktiivisen toimijuuden tärkeitä edellytyksiä. Nämä lähtökohdat sopivat erinomaisesti myös toimintaterapian taustateorioihin kuten OTIP-malliin (Fisher, 2009) sekä Rodger & Kennedy-Behrin kuvailemaan lasten toimintakeskeiseen toimintaterapiaprosessiin (2017, 28).

2.2 Toimintaterapia eläinavusteisessa työskentelyssä

Toimintaterapeutin ydinosuamista ovat toiminnalliseen suoriutumiseen ja osallistumiseen liittyvät interventiot, erityisesti silloin, kun lapsen elämään kuuluu sairauden, vamman, sosiaalisen kanssakäymisen tai elinympäristöön liittyviä haasteita (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 14-15). Toiminta määritellään asiakkaan kyvyksi suoriutua niistä hänen päivittäisen elämänsä tehtävistä, joita hän haluaa tehdä, hänen täytyy tehdä tai joita hänen odotetaan tekevän suoriutuakseen rooleistaan, ja jotka mahdollistavat hänelle osallistumisen yhteisöön ja yhteiskuntaan (Fisher, 2009, 1). Lasten kohdalla tämä tarkoittaa lapsen osallistumisen ja kyvykkyyden tunteen vahvistamista niin kotona, koulussa kuin muissakin lapselle tärkeissä yhteisöissä (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 15). Asiakaskeskeisyys, toimintaan sitoutuminen eli asiakkaalle

merkityksellisten asioiden tekeminen sekä toiminnan terapeuttinen käyttö ovat keskeisimpiä toimintaterapian keinoja kuntoutustavoitteiden saavuttamiseksi (Fisher, 2009, 1).

Toimintaterapeutin työtä ohjaamaan on kehitetty useita erilaisia ammatillisia malleja ja -viitekehyksiä (Hautala ym., 2016, 201). Niiden tarkoituksena on selittää ihmisen, ympäristön ja toiminnan välisiä suhteita sekä muodostaa käsitejärjestelmä, joka auttaa terapeuttia jäsentämään ja perustelemaan valintoja, joihin hän on päätenyt asiakkaan kuntoutusprosessissa (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 22). Mallit ikään kuin luovat teoreettisen perustan, johon viitekehysillä rakennetaan käytännöllisempi ohjeistus (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 22). Tämän työn teoreettiseksi viitekehyskeksi valikoitui Fisherin (2009) kehittämä Occupational Therapy Intervention Process Model eli OTIPM, koska sen ydinkäsitteet asiakaskeskeisyys, top-down-lähestymistapa sekä toimintaperustaisuus soveltuvat hyvin myös lasten toimintaterapiaprosessiin (Rodger & Kennedy-Behr, 2017, 28-32; Fisher 2009,1). Rodger & Kennedy-Behr (2017, 28) mainitsevat lasten toimintakeskeisen (occupation-centred) toimintaterapiaprosessin osa-alueiksi asiakaskeskeisyyden (lapsi- ja/tai perhekeskeisyys); kokonaisvaltaisen yhteistyön lapsen sekä vanhempien tai huoltajien välillä; asiakkaan valitsemat tavoitteet (lapsen itsensä ja/tai perheen tai vanhemman valitsemat tavoitteet), jotka ovat merkityksellisiä lapsen elämäntilanteeseen ja -ympäristöön nähden; lapsen ja vanhempien aktiivinen osallistuminen koko prosessin ajan; yksilölliset interventiot; toiminnallisen suoriutumisen ja osallistumisen nostaminen prosessin keskiöön kaikissa vaiheissa (tavoitteen asettelu, arviointi, interventio, uudelleen arviointi); tiedon keruussa keskitytään rooleihin, toimintoihin, toiminnalliseen suoriutumiseen sekä ympäristöön; interventiot ovat ”kokonaisia” eli niillä on selkeä alku, keskikohta ja loppu; sekä toimintakeskeinen arviointi interventioiden lopputuloksista.

OTIP-malli (Fisher, 2009, 16) jaetaan karkeasti kolmeen vaiheeseen, joita ovat arviointi ja tavoitteenasettelun vaihe, interventio, sekä uudelleen arvioinnin vaihe. Arvioinnissa ja tavoitteenasettelussa on tärkeää asiakaskeskeisen toimintaympäristön luominen, johon kuuluu asiakkaan toiminnallisten haasteiden ja vahvuuksien tunnistaminen sekä niiden priorisointi, asiakkaan toimintaympäristön luomien mahdoli-

suuksien ja haasteiden tunnistaminen, asiakkaan havainnointi sekä toiminnan analyysi ja näistä kerätyn tiedon perusteella asiakkaan tehottomien ja tehokkaiden toimintojen kuvaileminen sekä määrittely (Fisher, 2009, 16). Tämän jälkeen määritellään syy, josta haasteet aiheutuvat sekä valitaan interventiomalli (Fisher, 2009, 16). OTIP-mallissa (Fisher, 2009, 18) interventiomalleja on neljä; kompensatorinen, taitojen hankintaan perustuva, restoratiivinen sekä koulutuksellinen malli. Kaikkiin neljään malliin kuuluu osana myös konsultointi sekä neuvonta (Fisher, 2009, 18).

Kompensatorinen malli tarkoittaa käytännössä jonkin puuttuvan taidon tai asian kompensoimista esimerkiksi vaihtoehtoisilla toimintavoilla tai apuvälineillä sekä sosiaalisen ja fyysisen ympäristön muokkaamista, jotta haluttu toiminta mahdollistuu. Myös apuvälineiden ja tukikeinojen turvallisen sekä tehokkaan käytön opettelu kuuluu kompensatoriseen malliin. (Fisher, 2009, 18)

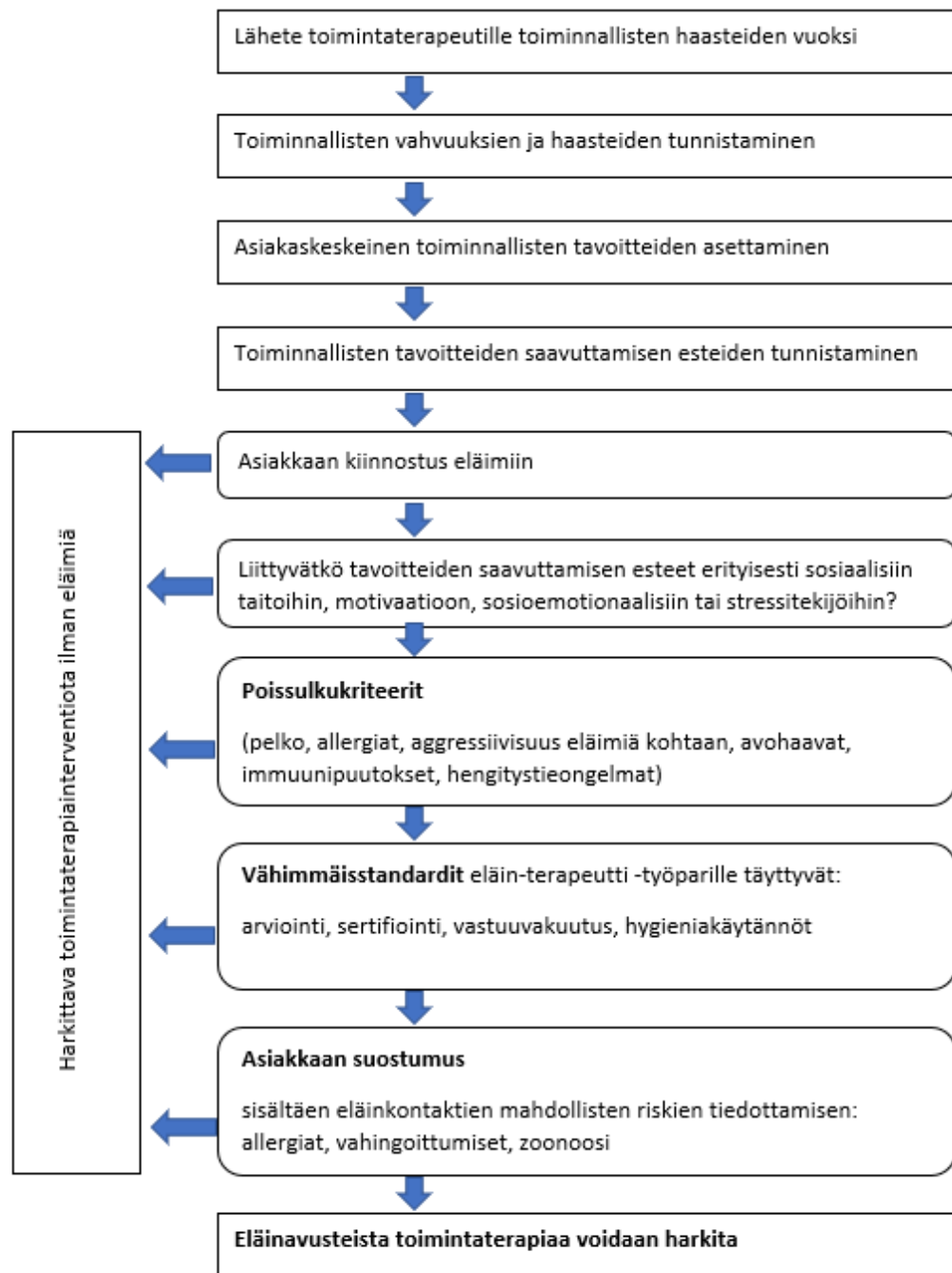
Taitojen hankinnan mallissa keskeistä on palauttaa, kehittää, ylläpitää, tai parantaa asiakkaan toiminnallisia taitoja. Nämä voivat olla taitoja, jotka hän on esimerkiksi sairauden tai vamman myötä menettänyt tai vaarassa menettää, tai taitoja, joita hän ei ole koskaan osannut tai joita pitäisi vahvistaa. (Fisher, 2009, 18)

Restoratiivisessa mallissa keskitytään mahdollistamaan tai ennalleen palauttamaan asiakkaan kehon toimintoihin tai yksilötekijöihin eli esimerkiksi tapoihin, rutiineihin tai arvoihin liittyviä tekijöitä, joiden arvioidaan vaikuttavan asiakkaan mahdollisuuksiin suoriutua hänen päivittäisistä toiminnoistaan. Verrattuna taitojen hankintaan, restoratiivisen mallin interventioissa harjoitellaan ennemminkin valmiuksia kuin itse konkreettista taitoa. (Fisher, 2009, 19)

Koulutuksellisessa interventiomallissa suunnitellaan ja toteutetaan esimerkiksi luento tai seminaari vertaisryhmälle tai perheille, jossa pyritään jakamaan tietoa sekä ehdottamaan konkreettisia keinoja vaikkapa arjen strukturointiin. Keskiössä on tiedon jakaminen eikä niinkään itse konkreettinen tekeminen tai harjoittelu. (Fisher, 2009, 19).

Interventioiden toteutuksen eli varsinaisen terapian jälkeen on vuorossa uudelleen arvioinnin vaihe, jonka jälkeen tarvittaessa palataan takaisin ensimmäiseen vaiheeseen. Koko prosessin keskiössä on asiakas, hänelle merkityksellinen toiminta sekä terapeutin ja asiakkaan välinen vuorovaikutussuhde. (Fisher, 2009, 16)

Junkers & Kennedy-Behr esittelevät artikkelissaan (2017, 342) eläinavusteisen intervention mallin, jossa käydään läpi toimintaterapeutin päätöksentekoprosessia harkittaessa eläinavusteista työskentelyä lapsen kanssa. Eläimen ottaminen osaksi terapia-prosessia ei pitäisi koskaan olla itsestäänselvyys vaan tarkan ammatillisen harkinnan tulos, painottavat sekä Kahilaniemi (2016, 24) että Junkers & Kennedy-Behr (2017, 342). Alla olevassa kuviossa on prosessi esitelty pääpiirteittäin mukaillen kuviota, jonka ovat esitelleet artikkelissaan Junkers & Kennedy-Behr (2017, 343).

Kuvio 1: Päätöksentekoprosessi harkittaessa eläinavusteista toimintaterapiaa

KELAn tutkimusraportissa (Hautamäki ym., 2018, 17- 19) käydään läpi erilaisia eläinavusteisesta työskentelystä tehtyjä tutkimuksia, sekä niiden tuloksia. Suurimassa osassa kirjallisuuskatsaukseen päätyneistä tutkimuksista eläimestä oli koettu hyötyä osana terapiaprosessia. Erityisesti autismikirjon lasten osalta sosiaalisuus ja kommunikointihalu paranivat. Myös mielenterveytensä puolesta riskiryhmiin kuulneiden lasten ja nuorten kanssa eläinavusteinen työskentelymuoto oli todettu tulokselliseksi. Raportissa kysyttiin myös suomalaisten eläinavusteisesti työskentelevien

ammattihenkilöiden kokemukseräistä tietoa, ja he olivat tuoneet vastauksissaan esille monenlaisia hyötyjä kuntoutujan motivaation paranemisesta sosiaalisten taitojen ja toiminnanohjauksen kehittymiseen saakka (Hautamäki ym., 2018, 19). Lisäksi kokemukseräisesti todettiin eläinavusteisen kuntoutuksen hyötyjen siirtyvän arkeen samalla tavalla, kuin tavanomaisessakin terapiassa (Hautamäki ym. 2018, 20). Erityisesti toimintaterapian osalta mainitaan koiran motivoiva vaikutus vuorovaikutustaitojen ja tunneilmaisun harjoittelussa; varsinaista tutkimusnäyttöä lasten kohdalta eläinavusteisen toimintaterapian hyödyistä todetaan löytyneen motoristen taitojen, toiminnanohjauksen sekä sosiaalisten taitojen kehittämisessä (Hautamäki ym., 2018, 28).

Junkers & Kennedy-Behr (2017, 333) arvelevat hyötyjen johtuvan ensisijaisesti asiakkaan ja koiran välille kehittyvästä vuorovaikutussuhteesta (human-animal interaction), varsinkin pitempiaikaisissa terapiaprosesseissa. He kirjoittavat, että klassisen kiintymysteorian mukaan turvallinen kiintymyssuhde syntyy lapsen ja huoltajan välille ennakoitavan ja lasta tukevan yhdessä olon kautta. Turvattomasti kiintynyt lapsi on kohdannut huoltajaltaan välttelyä ja hylkäämisen kokemuksia (välttelevä kiintymyssuhde), tai arvaamattomuutta, joka tarkoittaa, että lapsi ei kykene ennakoimaan huoltajan reaktioita esimerkiksi huoltajan päihteidenkäytön tai mielenterveysongelmien vuoksi (turvaton kiintymyssuhde). Lisäksi huoltajan menetyksen, hylkäämisen tai hyväksikäytön seurauksena osa lapsista voi olla kiintymyssuhteeltaan jäsentymättömiä. On todettu, että turvattomasti tai jäsentymättömästi kiintyneet lapset ovat suuremmassa vaarassa oireilla psyykkisesti joko lapsuudessa tai myöhemmin elämässään. (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 332). Läheinen suhde eläimiin sen sijaan voi tutkimusten mukaan johtaa kiintymyssuhteen muutoksiin (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 331). Turvallinen suhde lapsen ja terapeutin välillä pitäisi olla tärkein tavoite jokaisessa terapiaprosessissa, mutta sen luominen ei välttämättä ole helppoa varsinkin turvattomasti kiintyneiden lasten kohdalla (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 333). Junkers & Kennedy-Behr mainitsevat (2017, 333), että turvallisuuden kokemus mahdollistaa lapselle erilaisten toiminnallisten valintojen kokeilemisen, koska hän tietää, että väärin valintojen jälkeen hän voi aina palata terapeutin luo hakemaan lohtua. He pohtivat artikkelissaan (2017, 333) että vaikka terapeutin vuorovaiku-

tussuhde ei voikaan korvata aikaisempia kiintymyssuhdekokemuksia, on mielenkiintoista ajatella eläimen osuutta prosessissa eräänlaisena katalysaattorina, joka estää negatiivisten kiintymyssuhteiden aiheuttamien käytösmallien aktivoitumisen. Ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa käytösmallien on todettu usein siirtyvän suhteesta toiseen, mutta vastaavaa ei ole havaittu eri lajien välillä (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 333). Tällöin asiakas pääsisi aloittamaan eläimen kanssa ikään kuin ”puhtaalta pöydältä” ja eläimen vastatessa hänen aloitteisiinsa ennakoitavasti ja ystävällisesti, muodostamaan turvallisen kiintymyssuhteen eläimeen (Junkers & Kennedy-Behr, 2017, 333).

2.3 Ryhmään kuulumisen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä

Lapset muodostavat ryhmiä paitsi kouluissa ja päiväkodeissa, myös vapaa-ajalla. Mielikkäät vapaa-ajan aktiviteetit ja harrastukset tarjoavat mahdollisuuksia uuden oppimiseen ja vuorovaikutukseen vertaistovereidensä kanssa oman perheen ja koulutovereidensä ulkopuolella. Positiiviset kokemukset harrastusyhteisöissä voivat parantaa hyvinvointia mielialan kohentumisen kautta sekä lisätä yleistä tyytyväisyyttä elämään, erityisesti jos harrastusyhteisössä toteutuvat valintojen tekemisen (autonomy), yhteisöön kuulumisen (relatedness) ja pystyvyyden (competence) kasvattamisen elementit. Varsinkin ryhmätoimintaan keskittyvissä harrastuksissa lapset pääsevät harjoittelemaan myös sosiaalisia taitoja sekä vertaisten että erilaisten aikuisten kanssa ja pystyvät siten kasvattamaan sosiaalista pääomaansa luomalla ystävyys- ja kumppanuussuhteita. (Poulsen & Ziviani, 2017, 290)

Tiedetään, että lapsuusiän altistumiset erilaisille vastoinkäymisille kuten köyhyydelle, turvattomuudelle, kaltoinkohtelulle, perheväkivallalle tai vanhempien päihde- tai mielenterveysongelmille voi aiheuttaa esimerkiksi käytöshäiriöitä, masennusta, levottomuutta, sopeutumiso ongelmia ja alentunutta koulumenestystä. Puhutaan myös ylisukupolvisesta syrjäytymisestä. Kuitenkaan kaikille vastaavissa oloissa eläneille lapsille tällaisia ongelmia ei tule. Sanotaan, että heillä on resilienssiä, eli kyky sopeutua

positiivisesti ennakoimattomissa ja muuttuvissa tilanteissa. Lapsen kohdalla resilienssi ilmenee koulumaailmassa yleensä hyvinä akateemisina taitoina sekä positiivisina suhteina koulutovereihin sekä opettajiin. (Allen ym., 2016, 86)

Allen ym. (2016) tekivät tutkimuksen, jossa kokeiltiin ryhmäintervention vaikutusta syrjäytymisen suhteen riskiryhmässä oleviin lapsiin ja nuoriin, jotka asuivat korkean rikollisuuden lähiöissä Yhdysvaltojen eteläosissa. Intervention tarkoituksena oli opettaa lapsille resilienssiä ja selviytymistaitoja stressitilanteissa. Interventioissa käsiteltiin lasten ja nuorten elämässä olleita stressitilanteita, kuinka he olivat selviytyneet niistä ja pohdittiin mahdollisia parempia selviytymisstrategioita. Tutkimuksessa todetaan, että strukturoitu ryhmätilanne mahdollistaa ajatusten ja tunteiden jakamisen sekä selviytymisstrategioista kertomisen ja voi siten laajentaa lapsen näkökulmaa ja auttaa resilienssin rakentamisessa. Ryhmämuotoinen interventio tarjoaa tilan vuorovaikutustaitojen harjoittelulle sekä mahdollisuuden auttaa toisia ja siten saavuttaa merkityksellisyyden kokemuksia. Interventioiden jälkeen lapset itse kokivat vähemmän käytöshaasteita ja enemmän toiveikkuutta, ja myös vanhemmat raportoivat huomanneensa saman.

Niin Green Care-toiminnan, kuin sosiaalipedagogisen hevostoiminnankin tärkeitä elementtejä ovat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys (Peltomäki 2019, 135; Green Care Finland 2019). Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ajatellaan, että ”koko talliympäristö kasvattaa”, joka käytännössä tarkoittaa, että asiakas nähdään aktiivisena toimijana yhteisössä ja osana sitä, mikä mahdollistaa tärkeän ryhmään kuulumisen kokemuksen (Lipponen & Fagerström, 2019, 12-13).

Fox ym. (2020) toteavat kokoamassaan systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa, että ADHD-diagnosoitujen lasten sosiaaliset taidot parantuivat merkittävästi paremmin vertaisparien tai ryhmien kanssa harjoitellessa, kuin aikuisten kanssa. Kyseisessä kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin sosiaalisten taitojen harjoittelun vaikuttavuutta ADHD-lapsilla, kun interventioon osallistui myös vertaislapsia.

Cahill, Egan & Seber (2020) puolestaan tekivät systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aktiviteetti- ja toimintaperustaisten interventioiden vaikuttavuudesta lasten ja nuorten mielenterveyden, positiivisen käyttäytymisen sekä sosiaalisen osallistumisen tukemisessa. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että urheilua ja joogaa sisältävien interventioiden vaikuttavuus oli keskitasosta-vahvaan, leikin ja luovien käsitöiden (creative arts) vaikuttavuus oli keskitasoista ja eläinavusteisten interventioiden, tietokonepelien, meditaation sekä tuottavien toimintojen (productive occupation) vaikuttavuus jäi heikoksi. Vaikka eläinavusteisista interventioita onkin jo jonkin verran tutkimuksia, ja kokemuspäinen tieto puhuu niiden puolesta, varsinainen näyttöön perustuva puuttuu vielä (Junkers & Kennedy-Behr, 2018, 329). Myös Vehmasto (2019, 26) kirjoittaa, että eläinavusteisesta työskentelystä tehtyjen tutkimusten haasteena on ollut saada tehtyä laadukkaita satunnaiskontrolloituja tutkimuksia (RCT) riittävän suurilla osallistujamäärillä. Hän toteaa kuitenkin, ettei eläinavusteisten interventioiden vaikuttavuuden todentaminen tällaisilla tutkimuksilla ole useinkaan realistista, sillä eläinten kanssa työskennellessä harvoin päästään täydellisesti toistettavaan tutkimusasetelmaan (2019, 26-27).

2.4 Koira-avusteinen työskentely lasten ja nuorten kanssa

Eläinavusteisessa työskentelyssä voidaan käyttää monia eri eläimiä asiakkaan tavoitteiden tukemiseksi, mutta KELA:n kustantamasta tutkimusraportista käy ilmi, että koirat ovat ammatillisessa käytössä yleisimpiä (Hautamäki ym. 2018, 29). Myös Suomessa yhä useammalla fysio- tai toimintaterapeutilla, erityisopettajalla tai muulla kasvatus- tai sosiaali- ja terveysalan ammattilaisella on työparinaan koira (Kihlström-Lehtonen & Säkkinen, 2019, 145;). Koiran suosion Kihlström-Lehtonen ja Säkkinen (2019, 145) arvelevat johtuvan paitsi ihmisen ja koiran pitkästä yhteisestä historiasta, myös siitä, että ne ovat yleisesti ottaen suhteellisen helposti koulutettavissa erilaisiin tehtäviin, mukautuvat erilaisiin ympäristöihin sekä kulkevat vaivattomasti ihmisen mukana paikasta toiseen. Lisäksi koirille on yhteisten vuosisatojen aikana kehittynyt erinomainen kyky lukea ihmisten elekieltä, vaikka virhetulkintoja toki toisinaan esiintyykin (Kihlström-Lehtonen & Säkkinen, 2019, 145).

On kuitenkin tärkeää huomioida, kuten ainakin Kahilaniemi (2016, 29), Kihlström-Lehtonen & Säkkinen (2019, 152), Hautamäki ym. (2018, 48) sekä Winkle (2013, 6) toteavat, että kaikki koirat eivät kuitenkaan ole soveltuvia asiakastyöskentelyyn. Lämpimästi suositellaan kaikkien eläinavusteisessa työskentelyssä mukana olevien koirien soveltuvuustestaamista ulkopuolisen arvioijan toimesta (Kihlström-Lehtonen & Säkkinen, 2019, 153; Kahilaniemi, 2016, 29). Hautamäki ym. kirjoittavat KELA:n tutkimusraportissa (2018, 49), että Suomessa koirien soveltuvuustestejä ja työkoikeita järjestää useampi eri yhdistys ja – toimija melko samantyyppisin menetelmin, vaikka testejä ei toistaiseksi olekaan standardisoitu. Ammatillisella puolella suosituksi on osoittautunut esimerkiksi Koirat Kasvatus- ja Kuntoutustyössä ry:n kokonaisuus, jossa ohjaaja suorittaa 10 op koira-avusteisen työskentelyn ammatillisen täydennyskoulutuksen, koira suorittaa soveltuvuuskokeen ja jonkin aikaa työskenneltyään koirakko työparina käy läpi työnäytön (Koirat Kasvatus- ja Kuntoutustyössä ry, 2020).

Yleisesti ottaen eläinavusteiseen työskentelyyn soveltuvan koiran ominaisuuksiksi mainitaan avoimuus ja luontainen halu olla vuorovaikutuksessa vieraiden ihmisten kanssa, tasapainoisuus, alusta- ja äänivarmuus sekä terveys (Kahilaniemi 2016, 33; Winkle 2013; 6). Kihlström-Lehtonen & Säkkinen (2019, 152-153) huomauttavat myös, että vaikka koiran rodulla ei varsinaisesti olekaan merkitystä, voivat erilaiset rotutyypilliset ominaisuudet tuoda omat haasteensa työskentelyyn, ja ne kannattaisi ottaa huomioon jo pentua valittaessa. Asiakastyössä työskentelevän koiran on oltava turvallisin, positiivisin menetelmin peruskoulutettu sekä säännöllisesti rokotettu ja terveystarkastettu (Kahilaniemi 2016, 33).

Jones ym. (2019) tekivät systemaattisen kirjallisuuskatsauksen psykoterapiassa koira-avusteisen työskentelyn vaikutuksista osana nuorten mielenterveyshäiriöiden hoitoa. He toteavat koira-avusteisesta työskentelystä olleen hyötyä nuorten ensisijaisiin diagnooseihin tai oireisiin. Myös osallistumisen ja sosiaalisuuden todettiin kasvaneen koira-avusteisen työskentelyn myötä, ja häiritsevän käyttäytymisen vähentyneen interventoiden aikana. Myös yleisen toimintakyvyn todettiin parantuneen. Samantyyppisistä hyödyistä nimenomaan mielenterveystyössä kirjoittavat myös ainakin Hart & Yamamoto (2015, 56-61). Schuck ym. (2018) puolestaan tutkivat koira-avusteisen intervention vaikutusta ADHD-diagnosoitujen lasten itsetuntoon. Kyseessä oli RCT-

tutkimus, johon osallistui yhteensä 80 seitsemästä yhdeksään vuotiasta lasta. Osallistujat jaettiin kahteen ryhmään, joista toiset osallistuivat koira-avusteiseen työskentelyyn ja toiset perinteiseen ryhmäinterventioon ilman eläimiä. Lapset tekivät standardoidun itsearviointin itsetuntoon liittyvistä eri osa-alueista ennen ja jälkeen interventiojaksojen. Eläinavusteisesti työskennelleiden ryhmässä positiiviset muutokset jälkiarvioinnissa lähtötasoon verrattuna olivat huomattavat, kontrolliryhmässä puolestaan eroa ei ollut.

2.5 Hevosavusteinen työskentely lasten ja nuorten kanssa

Hevosavusteisella työskentelyllä on monia muotoja, joista Suomessa tunnetuimmat ovat ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta (Fagerström, 2019, 117). Hevonen tuo interventiotilanteeseen uusia ulottuvuuksia jo pelkästään suuren kokonsa ja talliympäristössä tapahtuvan toiminnan vuoksi, mutta erityisesti myös hienovaraisen laumakäytöksensä takia (Dunlop & Tsantefski, 2018, 16). Saaliseläimenä hevonen on kehittynyt havaitsemaan herkästi ympäristön signaalit ja pakenemaan tarvittaessa – toisaalta hyvinvoiva hevonen on myös utelias ja hakee luonnostaan kontaktia paitsi lajitovereihinsa, myös ihmisiin (Pietilä 2019, 42). Vuorovaikutus hevosen kanssa on suurimmaksi sanatonta, mikä kannustaa ihmistä tarkkailemaan hevosen signaaleja sekä peilaamaan myös omaa elekieltään suhteessa hevosen reaktioihin (Pietilä 2019, 42). Hevosen kanssa työskentelyn on todettu vaikuttavan positiivisesti itsetuntoon, osallistumiseen, motivaatioon, empatiakykyyn sekä yhteistyötaitoihin (Gabriels ym., 2016, 3). Hevosavusteisesta työskentelystä tekee erityisen myös ratsastamisen kautta saavutettu moniulotteisen, rytmikkään liikkeen ja kehon lämmön kokemus (Gabriels ym., 2016, 3) Useat artikkelit, kuten ainakin Llambias ym. (2016), Gabriels ym (2016), sekä Dunlop & Tsantefski (2018) mainitsevat lisäksi talliympäristön merkityksestä interventioiden onnistumiseen; suurimmalle osalle asiakkaista talliympäristö poikkeaa vahvasti normaalista arjesta ja aitona ympäristönä ”oikeine” hevostilan töineen osallistuminen hevostoimintaan koetaan erittäin motivoivana.

Turvallisten hevosavusteisten interventioiden pohjana tulee aina olla hyvinvoiva hevonen, jolla on mahdollisuus toteuttaa lajityypillisiä käyttäytymistarpeitaan (Ekola &

Kilpeläinen, 2019, 50). Myönteisiä, hyvinvointiin johtavia tunnekokemuksia hevoselle ovat perustarpeiden tyydyttymisen lisäksi esimerkiksi mahdollisuus tasapainoiseen laumaelämään, sekä virikkeellinen ympäristö, jossa voi etsiä, tutkia ja leikkiä. Ekola & Kilpeläinen (2019, 50) mainitsevat, että vuorovaikutuksessa ihmisen kanssa hevosien tulisi saada turvan ja hoivan sekä positiivisen oppimisen kokemuksia. Pietiläinen (2019, 42) nostaa hevosien sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa passiivisesta objektista aktiiviseksi toimijaksi, jolloin sillä on tiettyjen rajojen sisällä mahdollisuus ilmaista itseään ja esimerkiksi vetäytyä pois asiakastilanteesta halutessaan. Hevosien koulutus turvallisilla, positiivisilla ja eettisesti kestäville menetelmille on erityisen tärkeää asiakastyössä mukana olevalle hevoselle (Ekola & Kilpeläinen, 2019, 50).

Dunlop & Tsantefski (2017) tutkivat lasten kokemuksia hevosavusteisesta ryhmäinterventiosta, kun lasten vanhemmilla oli todettu päihdeongelmia. On todettu, että vanhempien liiallisen päihteiden käytön seurauksena riski mielenterveysongelmiin, perheväkivaltaan, yleiseen turvattomuuteen, epäsäännölliseen päivärutiiniin sekä syrjäytymiseen kasvaa. Ryhmiä kokoontui yhteensä neljä, joihin kuhunkin osallistui viidestä kymmeneen osallistujaa. Ryhmässä oli yhdeksän kokoontumiskertaa, ja ne sisälsivät sekä maasta käsin, ja ratsain tehtyjä harjoituksia, että myös harjoituksia ilman hevosia. Ryhmän päätteeksi tehtyjen haastattelujen perusteella kävi ilmi, että lapset itse kokivat hevostoiminnan luoneen heille turvallisen ympäristön, jossa saattoi harjoitella omien pelkojensa voittamista, löytää uusia ystäviä ja mahdollisuuden kokea onnellisuutta.

Autismikirjon lapsilla tehdyssä RCT-tutkimuksessa (Gabriels ym., 2015) arvioitiin terapeutin ratsastuksen (Therapeutic Horseback Riding) vaikutuksia lasten itsesäätelyyn, sosiaalisuuteen, kommunikointiin ja mukautuvaan käytökseen. Tutkimuksessa todettiin, että 10 viikon interventiojakson aikana hevosavusteisessa toiminnassa mukana olleilla lapsilla ärtyneisyys ja hyperaktiivisuus vähenivät merkittävästi verrattuna vertailuryhmään. Samoin sosiaaliset taidot sekä kommunikointi, mukaan lukien sanavarasto, paranivat selkeästi. Sen sijaan adaptiivisessa käyttäytymisessä eroja ei havaittu.

Llambias ym. (2016) tutkivat hevosavusteisen toimintaterapian merkitystä autismikirjon lasten osallistumiseen. Vaikka tutkimusryhmä tässä tutkimuksessa oli merkittävästi pieni (7 lasta) verrattuna Gabriels ym. (2015) tutkimukseen (127 lasta, joista puolet osallistui hevosavusteiseen toimintaan), olivat tulokset samansuuntaisia. Hevosavusteisessa toimintaterapiassa käytettiin sekä selästä- että maasta käsin tehtäviä harjoituksia. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että toimintaan osallistuminen parani merkittävästi kaikilla osallistujilla, ja lisäksi lasten vanhemmat sekä opettajat raportoivat parantuneesta kommunikaatiosta, lisääntyneestä sanavarastosta sekä yleisestä hyväntuulisuudesta hevosavusteista toimintaterapiaa seuranneena päivänä.

3 Tarkoitus, tavoitteet ja tuotos

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää toimeksiantajan tarpeisiin soveltuva, näyttöön perustuva eläinavusteisen pienryhmätyöskentelyn malli konkreettisine interventioineen. Tutkimuskysymyksenä oli, millaisin hevos- ja koira-avusteisin interventioin voidaan tukea syrjäytymisuhan alla olevan alakouluikäisen lapsen itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja?

Kyseessä on opinnäytetyönä tehtävä työelämän tutkimuksellinen kehittämistyö, joka tulee yrityksen käyttöön esitettäväksi sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen tuottamisessa ja mallintamisessa maksajatahoille, tässä tapauksessa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Opinnäytetyön omistusoikeus on toimeksiantajalla ja kirjoittajalla. Työn tavoitteena on paitsi materiaalin tuottaminen, myös laajemmin eläinavusteisen toimintaterapian kehittäminen ja yhteen sovittaminen sosiaalipedagogisen työskentelyn kanssa.

4 Kehittämistyön toteuttaminen

4.1 Kehittämismenetelmät

Opinnäytetyön menetelmänä on työelämän tutkimuksellinen kehitystyö. Toikko & Rantanen (2009, 56) mainitsevat kehittämistoiminnassa olevan yleisesti viisi tehtävää; 1. Lähtökohtien määrittely, miksi kehitetään; 2. Toiminnan organisointi ja resurssit; 3. Toteutus; 4. Arviointi; 5. Tulosten levittäminen. Kehittämistyön prosessia voidaan kuvata erilaisilla malleilla, joita ovat esimerkiksi lineaarinen malli, spiraalimalli, tasomalli ja spagettimainen prosessi (Toikko & Rantanen, 2009, 64). Kananen puolestaan (2015, 41-42) kuvaa kehittämistyötä syklisenä prosessina, jossa muutos- ja kehityssyklit seuraavat toisiaan. Myös Toikko & Rantanen (2009, 66) tunnistavat vastaavan prosessin spiraalimallissaan. Siinä missä lineaarisessa mallissa prosessi päättyy ensimmäisen toteutusvaiheen arviointiin, spiraalimallissa kehittäminen voi jatkua kehittämisesti niin kauan, kuin on käytössä olevia resursseja (Toikko & Rantanen, 2009, 64, 66). Prosessia arvioidaan jokaisen testausvaiheen jälkeen uudelleen ja tarvittaessa muutetaan (Toikko & Rantanen, 2009, 66). Tasomallista esimerkkinä voidaan mainita BIKVA-arviointimalli (Brugerinddragelse i kvalitetsvurdering), jossa arviointia tehdään kaikilla organisaation tasoilla ja tarkoituksena on kerätä tietoa eri tasoilla olevilta toimijoilta prosessin kehittämiseksi (Toikko & Rantanen, 2009, 68). Koska käytännön kehittäminen ei kuitenkaan usein etene näissä malleissa kuvatulla loogisella tavalla, Toikka ja Rantanen (2009, 69-71) esittelevät vielä spagettimaisen prosessin, joka etenee dialogisesti ja sisältää kyllä perustelun, organisoinnin, toteutuksen sekä arvioinnin vaiheet, muttei välttämättä tässä järjestyksessä.

4.2 Kehittämisympäristö: Ruska-Laukka KY

Kehittämistehtävä toteutettiin Ruska-Laukka Ky:n toimeksiantona. Yritys on Kuusamon Ronivaarassa sijaitseva hevosstilla, joka tarjoaa monipuolisia ratsastus- ja maatalatoiminnan palveluja sekä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Tallilla on 18 hevosta, kolme soveltuvuustestattua kuntoutuskoiraa sekä pari kissaa ja kanoja. Vakituista henkilökuntaa tilalla on viisi henkilöä omistajapariskunnan lisäksi.

Lähtötilanne selvitettiin vierailukäynnillä yritykseen joulukuussa 2019 havainnoimalla toimintaan käytettävissä olevia tiloja sekä keskustelemalla muista ryhmän käytössä olevista resursseista. Lisäksi tarkennettiin kehittämistyön kohteena olevaa kohderyhmää ja toimeksiantaja kertoi kohderyhmän asiakkailta havaituista haasteista. Tilalla on käynyt opinnäytetyön kohderyhmän kaltaisia asiakkaita sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa vuodesta 2013. Keskustelun perusteella ryhmäinterventioiden aihealueet alkoivat muotoutua sosiaalisiin – ja tunnetaitoihin kohdentuviksi. Todettiin, että ryhmän käytössä olisi ensisijaisesti yksi eläinavusteiseen työskentelyyn koulutettu ohjaaja sekä tarvittaessa yksi avustaja, mutta satunnaisille kerroille olisi mahdollista saada esimerkiksi hevosten hoitajista talliyhteisön sisältä lisää apukäsiä hevosten taluttamiseen tai ohjaamiseen, kuten sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on tapana.

Tallilla on käytettävissä maneesi, ratsastuskenttä, vaihtelevat ratsastusmaastot eri tasoille ratsastajille, sekä kolme erillistä kokoontumispaikkaa ryhmille; pienryhmälle soveltuva tallitupa, tilava vintti sekä askartelutupa. Tallituvasta on suora yhteys sisälle talliin, mutta vintti sekä askartelutupa ovat hieman erillään. Maan tasalla oleva tallirakennus on esteetön, mutta vinttiin sekä askarteluhuoneeseen täytyy nousta portaita pitkin. Itse talli on tilava ja siisti, kaikille tavaroille on selkeästi nimetyt paikkansa. Tila soveltuu hyvin erityisryhmien kanssa työskentelyyn.

Ruska-Laukka on laajentamassa palveluitaan kuntouttavan maatalotoiminnan sekä eläinavusteisen sosiaalityön puolelle. Kysyntää tällaiselle avohuollon ns. matalamman kynnyksen palvelulle paikkakunnalla on, varsinkin sosiaalitoimen ja perheneuvolan toimesta. Ruska-Laukassa ei tehdä varsinaista terapiaa vaan lähestymistapa on

sosiaalipedagoginen. Yhteistyössä moniammatillisen työryhmän kanssa asiakkaille määritellään tavoitteet, jotka varsinkin lasten ja nuorten kanssa sisältävät usein tunte säätelyn ja keskittymisen sekä vuorovaikutustaitojen osa-alueita. Asiakkaan ensimmäisellä käyntikerralla arvioidaan havainnoimalla hänen mahdollisia haasteitaan sekä soveltuvuutta toimintaan. Työskentely aloitetaan aina yksilötyöllä ja vähitellen lapset pyritään integroimaan sopiviin ryhmiin, mikäli tämä koetaan tarkoituksenmukaiseksi. Työskentelyn alkuvaiheessa tehdään myös henkilökohtainen tavoitteenasettelu asiakkaan (lapsen), sidosryhmän (vanhemman/hooltajan) sekä ammattilaisen toimesta. Interventiovaiheessa tallin henkilökunta usein pohtii yhdessä kunkin lapsen tavoitteisiin sopivia eläimiä, tekemisiä sekä toimintoja. Hyvin impulsiiviselle ja aktiiviselle lapselle valitaan työskentelyyn esimerkiksi eri hevonen tai koira, kuin hiljaiselle ja varautuneelle. Puolivuositain, tarvittaessa useammin, pidetään palaveri lähettävän tahon sekä hooltajien kanssa, jossa arvioidaan tavoitteiden saavuttamista sekä tarvetta työskentelyn jatkumiselle.

Ruska-Laukka on mukana monissa eläinavusteisen työskentelyn ja hyvinvoinnin järjestöissä sekä kehityshankkeissa. Yritys on Suomen Ratsastajain Liiton hyväksymä talli, ja Suomen Vaellustalliin liiton, Suomen Sosiaalipedagogisen Hevostoimintayhdistyksen, sekä Green Care Finlandin jäsen. Eläinavusteiseen työskentelyyn tilalla on koulutettua henkilökuntaa. Yrityksen tärkeinä arvoina ovat toiminnallisuus, yhteisöllisyys sekä eläinten ja ihmisten hyvinvointi.

4.3 Kehittämispöessi

Tässä opinnäytetyössä noudatetaan spiraalista kehittämistyön mallia. Spiraalin ensimmäisessä vaiheessa (joulukuussa 2019) pidettiin toimeksiantajan kanssa palaveri, jossa hahmoteltiin ryhmäkertojen tavoitteita. Toimeksiantajan toiveena oli, että koontumiskerroilla käsiteltäisiin kohderyhmän lapsiasiakkailta yleisesti esiintyviä haasteita, ja, että interventiot soveltuisivat erityisesti juuri Ruska-Laukan ympäristössä toteutettaviksi. Kehittämistyön toteuttamiseksi päätettiin, että työ perustuisi tutkimustietoon, ja että tiedonhausta vastaa opinnäytetyön tekijä itsenäisesti.

Suunnitellun aikataulun mukaisesti tammikuu kului kirjoittaessa työn teoriapohjaa sekä etsiessä kuvauksia erilaisista eläinavusteisista interventioista. Teoriaosuuden kohdalla eläinavusteisen työskentelyn näyttöön perustuvuuden todentaminen osoittautui haasteelliseksi ja sopivien, ilmaiseksi saatavilla olevien, tutkimusten löytäminen vei paljon aikaa. Kaikki teemoihin soveltuvat interventiot puolestaan eivät olleet soveltuvia toimeksiantajan käyttötarkoitukseen tai ryhmätyöskentelyyn ja käytössä oleviin resursseihin. Tietoa etsittiin kansainvälisistä tietokannoista kuten CINAHL, Pubmed ja Google Scholar esimerkiksi seuraavilla hakulausekkeilla:

Taulukko 1. Esimerkki tiedonhausta.

Tietokanta	Hakulauseke	Tuloksia yht.	Valittu
CINAHL	equine assisted therapy AND occupational therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager)	38	1
CINAHL	equine assisted therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager) AND (group intervention or group therapy)	11	2
CINAHL	canine assisted therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager) AND (group intervention or group therapy)	0	0
CINAHL	canine assisted therapy AND occupational therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager)	1	0
CINAHL	psychosocial AND (group intervention or group therapy) AND (children or adolescents or youth or child or teenager) AND at risk	544 (selattu	1

		en- simmäi- set 50)	
CINAHL	at risk children AND occupational therapy AND group intervention	4	0
Pubmed	equine assisted therapy AND occupational therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager)	14	1
Pubmed	equine assisted therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager) AND (group intervention or group therapy)	46	0
Pubmed	canine assisted therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager) AND (group intervention or group therapy)	47	1
Pubmed	canine assisted therapy AND occupational therapy AND (children or adolescents or youth or child or teenager)	4	0
Pubmed	psychosocial AND (group intervention or group therapy) AND (children or adolescents or youth or child or teenager) AND at risk	2598 (selattu en- simmäi- set 50)	0
Pubmed	at risk children AND occupational therapy AND group intervention	180 (selattu en- simmäi- set 20)	0

Pubmed	at risk children AND group AND social skills	333 (selattu en- simmäi- set 20)	1
--------	--	--	---

Tietokantahaun kautta mukaan valittiin artikkeleita, jotka olivat julkaistu vuonna 2015 tai myöhemmin. Hakuja täytyi tehdä monella eri hakulausekkeella, koska tarvittava teoriapohja oli laaja sekä käsitti kaksi eri eläinlajia, koira- ja hevosavusteisen työskentelyn, joiden kanssa tyypillisesti tehdään melko erilaisia interventioita. Lisäksi kehittämistyön teoriaosassa haluttiin perustella, minkä vuoksi nimenomaan koira ja hevonen ovat eläinavusteisessa työssä koettu vaikuttaviksi ja eniten käytetyiksi eläimiksi, ja minkä vuoksi ryhmätyöskentely on koettu vaikuttavaksi interventiomuodoksi syrjäytymisuhan alaisille tai sosiaalisten taitojen harjoittamista tarvitseville lapsille. Koska suurimmassa osassa eläinavusteisista, mukaan valituista artikkeleista itse interventiot oli kuvattu ylimalkaisesti tai ei ollenkaan, kehitystyössä käytettiin lähteenä myös ammattikirjallisuutta eläinavusteisen työskentelyn menetelmäoppaista. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on käsitteenä tunnettu ainoastaan Suomessa, joten siitä ei ole olemassa kansainvälisiä tieteellisiä artikkeleita (Vehmasto 2019, 24). Sen sijaan esimerkiksi Equine Assisted Learning (EAL) sekä Therapeutic Riding (TR) käsittelevät usein samantyyllisiä, myös talli- ja ryhmätoimintaa sisältäviä interventioita. Kirjallisuuden sekä artikkeleiden perusteella kartoitettiin erilaisia eläinavusteisen työskentelyn käytänteitä, joiden perusteella luotiin toimeksiantajan ympäristöön ja resursseihin soveltuva ryhmäsuunnitelma. Ryhmäsuunnitelman pohjana ja apuna tavoitteenasettelun kirkastamisessa käytettiin toimintaterapian OTIP-mallin taitojen hankinnan mallia sekä restoratiivista mallia (Fisher 2009, 18-19). Taitojen hankinnan mallissa interventiot on kohdistettu suoraan ylläpitämään, kehittämään tai palauttamaan toiminnallista taitoa, jonka asiakas tarvitsee selvitäkseen päivittäisissä toimissaan haluamallaan tavalla (Fisher, 2009, 18). Restoratiivisessa mallissa puolestaan pyritään mahdollistamaan tai ennalleen palauttamaan asiakkaan kehon toimintoihin tai

yksilötekijöihin eli esimerkiksi tapoihin, rutiineihin tai arvoihin liittyviä tekijöitä, joiden arvioidaan vaikuttavan asiakkaan mahdollisuuksiin suoriutua hänen päivittäisistä toiminnoistaan (Fisher, 2009, 19).

Kehittämisprojektin kaltaisessa tilanteessa tavoitteena oli, taitojen hankinnan ja resoratiivisen mallin avulla, että lapset opettelevat sosiaalisten – ja tunnetaitoihin kohdistuvien eläinavusteisten interventioiden kautta paitsi suoranaisesti tulemaan toimeen eläinten sekä vertaisryhmäläisten kanssa, myös arkielämään siirtyviä taitoja.

Interventioiden tavoitteiksi sovittiin sosiaalisten taitojen osalta tunnetaidot, kaveritaidot, mielipiteen ilmaisu ja pettymysten sieto. Frederick ym. (2015, 811) tutkivat syrjäytymisuhan alaisten nuorten kokemuksia hevosavusteisesta työskentelystä, ja lopputulemana oli, että viiden viikon interventiojakson jälkeen nuorten toiveikkuus parani ja masennusoireet vähenivät. He toteavat tutkimuksessaan, että useimmat syrjäytyneillä nuorilla sekä perheillä toimiviksi todetut ohjelmat korostavat optimismin ja toiveikkuuden herättämistä, koska positiivisempi suhtautuminen itseen ja tulevaisuuteen kasvattaa resilienssiä. Vastaavan tuloksen saivat myös Allen ym. (2016, 85), joiden tutkimuksessa lasten ja nuorten kokema toiveikkuus lisääntyi selkeästi ryhmäinterventioiden jälkeen. Tähän perustuen kehitysprojektin interventiosuunnitelmaan lisättiin vielä itsetuntemus. Kaikkien interventioiden tavoitteena oli paitsi yksittäisten taitojen harjoittelu ja – kasvattaminen, myös lapsen itsetunnon kasvattaminen ja onnistumisen kokemusten antaminen. Lisäksi jokaisessa interventiossa harjoitellaan myös prosessitaitoja. Alla olevassa taulukossa on esitelty kunkin ryhmäkerran tavoitteet ja interventiokeinot sekä harjoiteltavat taidot OTIPM:in mukaan (Fisher 2009, 157-171). Harjoiteltavien taitojen osalta on mainittu sekä alkuperäinen englanninkielinen termi, että kirjoittajan epävirallinen suomennos. Prosessitaitoja ei ole taulukossa mainittu erikseen, koska ne eivät ole ryhmän ensisijaisena tavoitteena. Jokaisen ryhmäkerran kesto on 60 minuuttia, ja se aloitetaan yhteisellä kokoontumisella sekä lämmittelyharjoituksella, ja päätetään kunkin intervention reflektointiin. Kaikkiin interventioihin suunniteltiin sekä koira- että hevosavusteinen harjoitus. Harjoiteltavien taitojen osalta on mainittu sekä alkuperäinen englanninkielinen termi, että kirjoittajan epävirallinen suomennos.

Taulukko 2. Interventioiden tavoitteet, keinot ja taidot OTIP-mallin mukaan.

Intervention tavoite	Interventiokeino	Erityisesti harjoiteltavat taidot
<p>Interventio 1:</p> <p>Ryhmäytyminen, tutustuminen, tervehtimisen harjoittelu</p>	<p>Taitojen hankinta</p>	<p><i>initiating and terminating social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen aloittaminen ja päättäminen</i></p> <p><i>shaping content of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen sisällön mukauttaminen</i></p>
<p>Interventio 2:</p> <p>Omien ja toisen tunteiden nimeäminen ja tunnistaminen</p> <p>Vuoron odottaminen</p> <p>Mielipiteen ilmaisu</p>	<p>Taitojen hankinta</p>	<p><i>Producing social interaction/ Tuottaa sosiaalista vuorovaikusta</i></p> <p><i>Shaping content of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen sisällön mukauttaminen</i></p> <p><i>Maintaining flow of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen</i></p>
<p>Interventio 3:</p> <p>Toisen mielipiteen huomioiminen</p> <p>Yhteistyötaitojen harjoittelu</p>	<p>Taitojen hankinta</p> <p>Restoratiivinen</p>	<p><i>Physically supporting social interaction / tukee fyysisesti sosiaalista vuorovaikusta (esim. katsoo kohti, pitää sopivan etäisyyden)</i></p> <p><i>Shaping content of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen sisällön mukauttaminen</i></p>

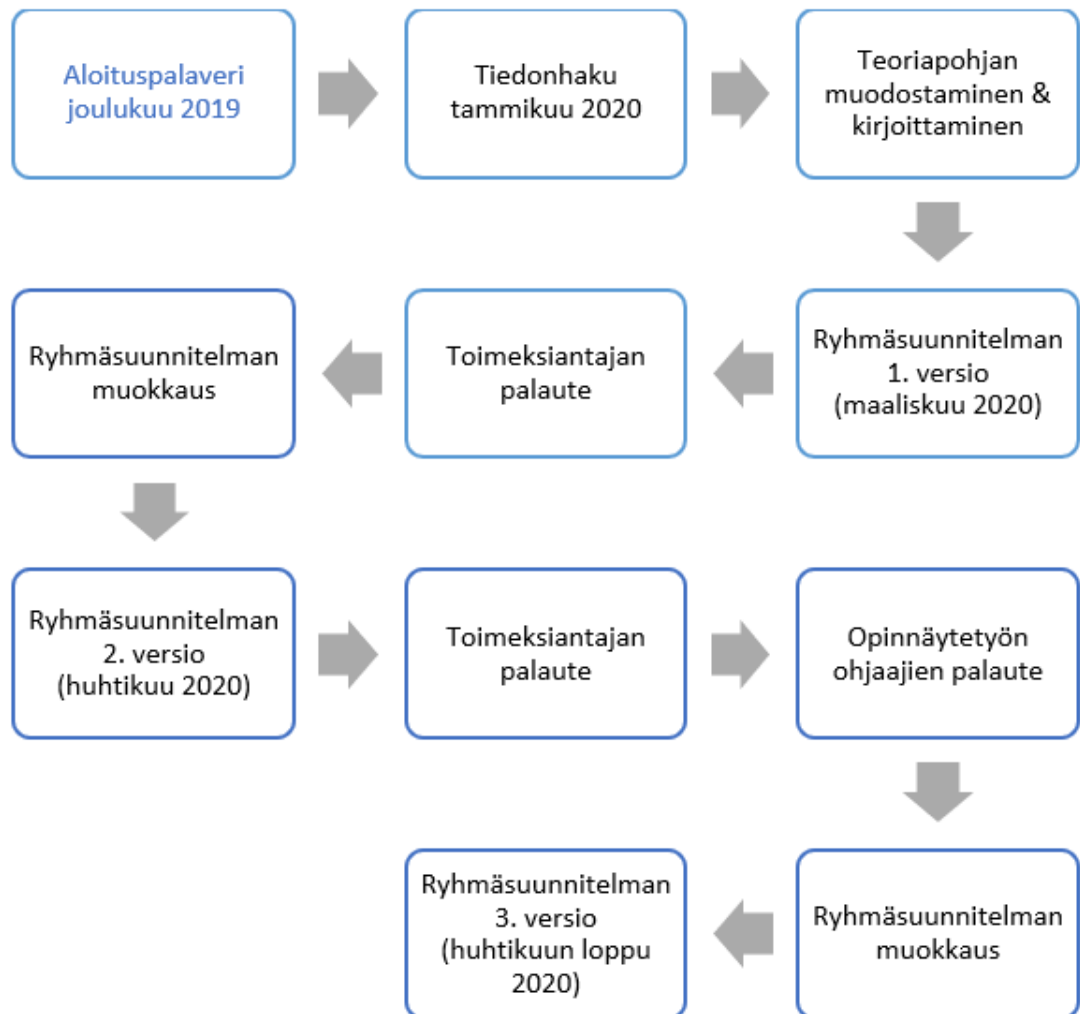
<p>Oman toiminnan suunnittelu</p>		<p><i>Maintaining flow of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen</i></p> <p><i>Verbally supporting social interaction/ tukee sanallisesti sosiaalista vuorovaikusta</i></p> <p><i>Adapting social interaction/ Mukautuu sosiaaliseen vuorovaikutustilanteeseen</i></p>
<p>Interventio 4:</p> <p>Pettymysten sietokyvyn kasvattaminen</p> <p>Itseilmaisun parantaminen</p> <p>Vuoron odottaminen</p>	<p>Taitojen hankinta</p>	<p><i>Shaping content of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen sisällön mukauttaminen</i></p> <p><i>Maintaining flow of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen</i></p> <p><i>Verbally supporting social interaction/ tukee sanallisesti sosiaalista vuorovaikusta</i></p> <p><i>Adapting social interaction/ Mukautuu sosiaaliseen vuorovaikutustilanteeseen</i></p>
<p>Interventio 5:</p> <p>Toisen tunnetilojen tunnistaminen ja huomioiminen</p> <p>Miellyttävän kosketuksen tunnistaminen</p>	<p>Taitojen hankinta</p> <p>Restoratiivinen?</p>	<p><i>Shaping content of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen sisällön mukauttaminen</i></p> <p><i>maintaining flow of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen</i></p>

		<i>verbally supporting social interaction/ tukee sanallisesti sosiaalista vuorovai- kusta</i> <i>physically supporting social interaction/ tukee fyysisesti sosiaalista vuorovai- kusta (esim. katsoo kohti, pitää sopivan etäisyyden)</i>
Interventio 6: Toisen ja omien vahvuuk- sien tekeminen näkyväksi Itsetunnon parantaminen	Restoratiivinen	<i>Shaping content of social interaction/ Sosiaalisen vuorovaikutuksen sisällön mukauttaminen</i> <i>Verbally supporting social interaction/ tukee sanallisesti sosiaalista vuorovai- kusta</i> <i>Adapting social interaction/ Mukautuu sosiaaliseen vuorovaikutustilanteeseen</i>

Ensimmäisen luonnos ryhmäsuunnitelmasta valmistui toimeksiantajan arviointiin maaliskuun puolivälissä 2020. Luonnos lähetettiin toimeksiantajan luettavaksi sähköpostitse ennen palaveria. Palaverissa pohdittiin ensisijaisesti luonnoksen ulkoasua ja luettavuutta, jonka toimeksiantaja toivoi olevan taulukkumuodossa, ja taulukkoon lisättiin maininta huomioon otettavista asioista turvallisuuteen liittyen. Sisällöstä oli tarkoitus pitää erillinen palaveri, jossa suunnitelmasta kerättäisiin suullinen palaute. Koronavirustilanteen nopean muuttumisen vuoksi huhtikuun alkuun suunniteltu palaveri kuitenkin jouduttiin peruuttamaan ja jatkoimme ryhmäsuunnitelman kehittämistä dialogisesti toimeksiantajan kanssa etätyöskennellen. Tarkoitus oli myös päästä

kokeilemaan viidennen kokoontumiskerran harjoitusta käytännössä, mutta koronatilanteen vuoksi sekin jouduttiin peruuttamaan. Toimeksiantaja toivoi kuitenkin harjoituksen säilyttämistä ryhmäsuunnitelmassa, joten se päätettiin jättää sinne. Etätyöskentelyssä puhelimitse pohdimme erityisesti turvallisuusnäkökohtia sekä ryhmätoimintojen sujuvuutta suhteessa käytettävissä olevaan aikaan. Päätettiin muuttaa ensimmäisen kokoontumiskerran hevosavusteista harjoitusta siten, että avustaja vastaa harjoituksessa hevosen ohjaamisesta, jolloin ohjaaja voi keskittyä tukemaan lasten välistä vuorovaikutusta. Koska suurimmassa osassa hevosavusteisia harjoituksia käytössä on useampi, kuin yksi hevonen, todettiin että lisätään avustaja mukaan jokaiselle ryhmäkerralle työskentelyn sujuvuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi. Näiden lisäysten jälkeen ryhmäsuunnitelmasta pyydettiin opinnäytetyön ohjaajien palaute, jossa todettiin suunnitelman olevan kauttaaltaan huolellisesti tehty ja toteuttamiskelpoinen. Pieniä muutoksia tavoitteenasettelun nostamisesta näkyvämmäksi ehdotettiin tehtäväksi ja ne toteutettiin. Tämän jälkeen ryhmäsuunnitelma esiteltiin vielä kerran toimeksiantajalle ja se hyväksyttiin. Toimeksiantaja on hakenut yritykselleen Ronikamut-ryhmän jatkototeutukseen ja tuotteistamiseen kehittämisrahoitusta.

Kehittämistyön eteneminen

Kuva 2: Kehittämistyön eteneminen

5 Pohdinta

Kokonaisuutena kehittämisprojekti on ollut erittäin antoisa kokemus. Projektin edessä tuli näkyväksi eläinavusteisen työskentelyn vaikuttavuuden todentamisen haasteet, joista kirjoittaa myös Vehmasto (2019, 24-28). Eläinavusteinen työskentely on usein vahvasti tekijänsä ja hänen käyttämänsä eläimen/eläinlajin persoonallisuuteen sitoutunut, jolloin paikallisella tasolla vaikuttavaksi osoittautunut työskentely voi olla

haastavaa toistaa laajemmissa tutkimusasetelmissä. Tähän perustuen suurten osallistujamäärien satunnaiskontrolloidut tutkimukset eivät välttämättä ole paras vaihtoehto tutkittaessa eläinavusteisen työskentelyn vaikuttavuutta, pohtii Vehmasto (2019, 27-28).

Jos tämä kehittämistyö tehtäisiin uudelleen, kannattaisi tiedonhaussa olla järjestelmällisempi. Projektin alkuvaiheessa ei vielä ehkä täysin hahmotettu, millaista tietoa käytännössä tulisi tarvitsemaan, ja käytettiin kohtuuttoman paljon aikaa tiedonhakuun. Alkuun pääseminen oli haastavaa, mutta kun työ lopulta lähti etenemään, se alkoi rakentua aika järjestelmällisesti.

Toikko & Rantanen (2009, 121) mainitsevat, että kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa ennen kaikkea tiedon käyttökelpoisuutta validiteetin ja reliabiliteetin lisäksi. On siis huomioitava, että tulokset vastaavat aineistoa, tutkimus olisi tarvittaessa toistettavissa ja käytetty materiaali sekä valmistettu tuotos on toimeksiantajan käyttöön tarkoituksenmukaista (Toikko & Rantanen, 2009, 121-123). Reliabiliteetin suhteen tässäkin työssä, kuten Toikon ja Rantasen (2009, 123) mukaan usein kehittämistyössä, on toistettavuuden ongelma, sillä valmistettu materiaali tehtiin räätälöidysti toimeksiantajan käyttöön juuri heidän tarpeitaan ja resurssejaan ajatellen. Tällöin se välttämättä ei ole kopioitavissa sellaisenaan toisiin, eläinavusteista työskentelyä tarjoaviin yrityksiin. On myös huomioitava, että työskentelymenetelmänä eläinavusteisuus vaatii erityisosaamista paitsi sitä toteuttavilta palveluntarjoajilta (työntekijöiltä), myös työskentelyyn käytettäviltä eläimiltä (Kahilaniemi 2016, 23). Työntekijän on voitava taata sekä eläimen että asiakkaan turvallinen ja eettisesti kestävä työskentely interventiotilanteessa (Kahilaniemi 2016, 24).

Toimintaterapeutin erityisosaamista on toiminnalliseen suoriutumiseen ja osallisuuden mahdollistamiseen liittyvät interventiot. Eläinavusteisessa työskentelyssä menetelmään perehtynyt toimintaterapeutti voi tuoda omaa ammatillista osaamistaan esimerkiksi vaikuttavuuden arviointiin, tavoitteen asetteluun sekä toiminnan analyysiin. Sosiaalipedagoginen työote puolestaan voi tuoda toimintaterapeutin näkemykseen lisää yhteisöllisyyttä, elämyksellisyyttä sekä kokonaisvaltaisuutta. Ammatillisuuteen

perustuvassa sosiaalipedagogisessa eläinavusteisessa työskentelyssä toimintaterapia muodostaa perustan, jonka päälle sosiaalipedagoginen työskentely rakentuu.

Pohdittaessa opinnäytetyön tutkimusasetelmaa, on huomioitava, että kirjoittaja on työn kirjoitushetkellä työsuhteessa yritykseen, jolle materiaalia tuotettiin. Tämä on saattanut vaikuttaa testausvaiheessa palautteen aitouteen. Toisaalta kehittämistyön toteuttaminen yhdessä toimeksiantajan kanssa oli erittäin antoisaa ja tarkoitus on jatkaa Ronikamut-ryhmän tuotteistamista ja jatkokehittämistä kehittämisrahoituksen turvin. Harmillisesti koronavirustilanteen vuoksi ei päästy käytännössä testaamaan niitä interventioita, joita olimme suunnitelleet pilotoitavaksi. Ryhmää tullaan kuitenkin kokonaisuutena pilotoimaan niin pian kuin mahdollista, kunhan yleinen tilanne sen sallii. Pilotointivaiheen jälkeen jatkokehittämiseen olisi erittäin mielenkiintoista saada ulkopuolisen tahon tekemä arvio ryhmän vaikuttavuudesta. Tämä voisi olla jonkun toisen opinnäytetyön aihe. Usein lähdemateriaalissa kuvatut ryhmäinterventiot ovat kokonaiskestoltaan olleet 10- tai 12-viikkoa, ja kokoontumisia on ollut vähintään kerran viikossa. Tosin Frederick ym. (2015) tekivät tästä tietoisien poikkeuksen viisivuokkoisella hevostoiminnan interventiojaksollaan, joka sekin todettiin vaikuttavaksi syrjäytyneiden nuorten toiveikkuuden lisäämisessä ja masentumisoireiden vähentämisessä. Jää vielä pohdittavaksi ja testattavaksi, onko kuusi kokoontumiskertaa sisältävä eläinavusteinen ryhmä tarpeeksi pitkä aika, jotta ryhmän vaikuttavuutta toimintaan osallistuvilla lapsilla voitaisiin todentaa.

Työn kirjoitushetkellä eläinavusteisen työskentelyn laatu on Suomessa ja maailmalla vielä kirjavaa. Tietoa alkaa olla jo saatavilla, mutta kaikkien lähteiden luotettavuus ei välttämättä kestä kriittisempää tarkastelua. Eläinavusteisen työskentelyn käytännöt voivat myös vaihdella suurestikin toteuttajan ja toteuttamispaikan mukaan. Yhtenäisiä kansallisia standardeja esimerkiksi koirien tai hevosten testaamiseen asiakastyöhön soveltuviksi ei ole olemassa. Koirille soveltuvuustestejä on tarjolla, mutta virallinen sertifiointi puuttuu vielä (Hautamäki ym., 2018, 49). Kirjoittaja kokee hämmentäväksi sen, että hevosia ei testata minkään ulkopuolisen tahon toimesta esimerkiksi sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan soveltuviksi, vaan arvion kunkin hevosen toimintaan soveltuvuudesta tekee hevosen käyttäjä itse. Toki on otettava huomioon,

että hevosten käyttämisessä asiakastyössä esimerkiksi ratsastuskouluissa, on olemassa huomattavasti pidemmät perinteet kuin vaikkapa koirilla, jotka työkoirinakin ovat perinteisesti olleet käyttäjänsä yksityiskäytössä esimerkiksi opas- tai avustajakoirina. Lisäksi hevosten kuljettaminen vieraaseen testausympäristöön ei välttämättä olisi tarkoituksenmukaista. Kuitenkin voisi pohtia, toisiko hevosen omassa työskentely-ympäristössä tapahtuva soveltuvuusarviointi/sertifiointi ammatillista lisäarvoa? Sosiaalipedagoginen vaativa vuorovaikutustyöskentely hevosen kanssa on Suomessa verrattain uusi ala, jossa hevoselle pyritään antamaan aktiivisempi toimijan rooli kuin perinteisessä ratsastuskoulutoiminnassa. Tällöin myös vaatimukset hevosen ominaisuuksia ja käyttäjän/ammattilaisen hevosenlukutaitoa kohtaan kasvavat. Ammatillisen työskentelyotteen näkyvämmäksi tekemisessä esimerkiksi maksajatahoille, toimintaan sertifioidut eläimet voisivat olla hyödyllinen lisä.

Lähteet

Allen, Sandra F., Pfefferbaum, Betty, Nitiéma, Pascal, Pfefferbaum, Rose L., Houston, J. Brian, McCarter III, Grady S., Gray, Shelley Ryan. 2016. Resilience and Coping Intervention with Children and Adolescents in At-Risk Neighborhoods. *Journal of Loss & Trauma*, 15325024, Mar/Apr2016, Vol. 21, Issue 2

Cahill, S. M., Egan, B. E., & Seber, J. (2020). Activity- and occupation-based interventions to support mental health, positive behavior, and social participation for children and youth: A systematic review. *American Journal of Occupational Therapy*, 74, 7402180020. <https://doi.org/10.5014/ajot.2020.038687>

Fagerström, N. 2019. Hevosavusteinen psykoterapia ratkaisukeskeisessä viitekehityksessä. Teoksessa Kohti luonnollista hyvinvointia – näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. 112-134. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Fine, A.H. 2015. Best practices in Animal-Assisted Interventions: Guidelines for use of AAI with special populations. Teoksessa Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundations and guidelines for animal-assisted interventions. 142-150. United Kingdom. Academic Press.

Fisher, A. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model. A Model for Planning and Implementing Top-down, Client-centered, and Occupation-based Interventions. Colorado, USA. Three Star Press.

Fox, A., Dishman, S., Valicek, M., Ratcliff, K., & Hilton, C. 2020. Effectiveness of social skills interventions incorporating peer interactions for children with attention deficit hyperactivity disorder: A systematic review. *American Journal of Occupational Therapy*, 74, 7402180070. <https://doi.org/10.5014/ajot.2020.040212>

Frederick, K. E., Hatz, J. I., Lanning, B. 2015. Not Just Horsing Around: The Impact of Equine-Assisted Learning on Levels of Hope and Depression in At-Risk Adolescents. *Community Ment Health J* (2015) 51:809–817 .Springer Science+Business Media New York 2015. DOI 10.1007/s10597-015-9836-x

Gabriels, R. L., Pan, Z., Dechant, B., Agnew, J.A., Brim, N. ,Mesibov, G. 2015. Randomized Controlled Trial of Therapeutic Horseback riding in children and adolescents with autism spectrum disorder. *Journal of the American academy of child & adolescent psychiatry* 54 (7): 535-553.

Hambidge, S. 2017. What does it mean to young people to be part of a care farm? An evaluation of a care farm intervention for young people with behavioural, emotional and social difficulties. Bournemouth University. Available at: http://eprints.bournemouth.ac.uk/30101/1/HAMBIDGE%20Sarah_Ph.D._2017.pdf

Hart, L. & Yamamoto, M. 2015. Psychosocial Health Effects of Animals. Teoksessa Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundations and guidelines for animal-assisted interventions. 55-62. United Kingdom. Academic Press.

Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L., Rusi-Pyykönen, M. 2016. Toiminnan Voimaa. Toimintaterapia käytännössä. Keuruu. Edita Publishing.

Hautamäki, L., Ramadan, F., Ranta, P., Haapala, E., Suomela-Markkanen, T. 2018. Eläinavusteinen terapia. Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. Helsinki. KELA.

Hämäläinen, J. & Koistinen, K. 2019. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tausta ja synty. Teoksessa Lipponen, M. & Vehmasto, E. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. 6-11. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019. Helsinki. Luonnonvarakeskus.

Ikäheimo, K. 2019. Mietteitä eläinavusteisuuden tulevaisuudesta. Teoksessa Kohti luonnollista hyvinvointia – näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. 103-106. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Jones, M.G., Rice, S.M. & Cotton, S.M. 2019. Incorporating animal-assisted therapy in mental health treatments for adolescents: A systematic review of canine assisted psychotherapy. PLoS ONE 14 (1): e0210761.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0210761>

Junkers, A. & Kennedy-Behr, A. 2017. Using animals to support children's occupational engagement. Teoksessa Rodger, S. & Kennedy-Behr, A. Occupation-Centred Practice with Children : A Practical Guide for Occupational Therapists. 329-345. **Ed.:** 2e. Chichester, West Sussex : Wiley-Blackwell.

Kahilaniemi, E. 2016. Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin. Tampere. Voimatassu Ky.

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja.

Koirat Kasvatus- ja Kuntoutustyössä. N.d. Koirat Kasvatus- ja Kuntoutustyössä Ry:n verkkosivut. Viitattu 30.3.2020 <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kkktry/>

Llambias, C., Magill-Evans, J., Smith, V., Warren, S. 2016. Equine-assisted occupational therapy: increasing engagement for children with autism spectrum disorder. American journal of occupational therapy, 70, 7006220040.
<http://dx.doi.org/10.5014/ajot.2016.020701>

Lipponen, M. & Fagerström, N. 2019. Sosiaalisen kasvun tukea vai sosiaalista kuntoutusta – lainsäädännön reunaehtoja. Teoksessa Lipponen, M. & Vehmasto, E. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. 12- 17. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019. Helsinki. Luonnonvarakeskus.

Melson, G.F. & Fine, A.H. 2015. Animals in the lives of children. Teoksessa Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundations and guidelines for animal-assisted interventions. 179-191. United Kingdom. Academic Press.

Menetelmät. N.d. Green Care Finland – yhdistyksen verkkosivut. Viitattu 23.11.2019. <http://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmät/>

Peltomäki, P. 2019. Hevosista hyvinvointia – sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisijänä ja osallisuuden vahvistajana. Teoksessa Kohti luonnollista hyvinvointia – näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. 135-144. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Poulsen, A. & Ziviani, J. 2017. Enablement of Children’s Leisure Participation. Teoksessa Occupation-Centred Practice with Children: A Practical Guide for Occupational Therapists. Ed.: 2e. 289-308. Chichester, West Sussex. Wiley-Blackwell.

Rodger, S. & Kennedy-Behr, A. 2017. Occupation-Centred Practice with Children : A Practical Guide for Occupational Therapists. **Ed.:** 2e. Chichester, West Sussex. Wiley-Blackwell.

Schuck, S.E., Johnson H.L., Abdullah M.M., Stehli, A., Fine, A.H., Lakes, K.D. 2018. The role of animal assisted intervention on improving self-esteem in children with attention deficit/hyperactivity disorder. *Front. pediatr.* 6:300. doi: 10.3389/fped.2018/00300

Syrjäytymisen dynamiikka. N.d. THL & Me-säätiön -verkkosivut. Viitattu 18.4.2020. <http://data.mesaatio.fi/syrjaytymisen-dynamiikka/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tolvanen, T. & Jääskeläinen, A. 2016. Osallisuutta vahvistavan, luontoon tukeutuvan kuntoutustoiminnan malli. Luontoa elämään, luontoa kuntoutukseen – teemajulkaisu 1/3. Rovaniemi. Lapin ammattikorkeakoulu.

Van der Veken, K., Lauwenier, E., Willems, S. 2020. “To mean something to someone”: sportfor-development as a lever for social inclusion. *International Journal for Equity in Health.* 19:11
<https://doi.org/10.1186/s12939-019-1119-7>

Vehmasto, E. 2019. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuuden todentaminen edellyttää monimuotoisia tutkimusmenetelmiä. Teoksessa Lipponen, M. & Vehmasto, E. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta: Sosiaalista kasvua, hyvinvointia ja kuntoutumista tukevia palveluita hevosavusteisesti. 24-30. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 78/2019. Helsinki. Luonnonvarakeskus.

Yli-Viikari, A. & Smeds, P. 2019. Green Care. Maatilatoimijan työkalupakki. Luonnonvarakeskus, Vaasan yliopiston Levón-instituutti, Centria-ammattikorkeakoulu.

Yli-Viikari, A. & Ylilauri, M. 2019. Johdanto: Kadonneen luontoyhteyden jäljillä. Teoksessa Kohti luonnollista hyvinvointia – näkökulmia luontoperustaisen toiminnan kehittämiseen. 1-2. Vaasa. Vaasan yliopisto.

Liitteet

Liite 1.